

НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія
Психологічні науки

Випуск
2/2015

Степаненко Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ У СТУДЕНТІВ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ.....	1
Фіщіна Г.О. ПЕРЕВАГИ У ВИБОРІ СФЕР СПІЛКУВАННЯ «ЛОГІКІВ» ТА «ІНТУЇТІВ».....	1
Чуприна Б.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАПИСАННЯ СЦЕНАРІЮ.....	1

СЕКЦІЯ 2 ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Бурейко Н.О. РЕСУРСИ БІЛІНГВА: ШЛЯХИ ТА ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ.....	1
Вакуленко І.О. КОМПЕТЕНТІСНО СПРЯМОВАНА ОСВІТА ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ БАТЬКІВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	1
Гоцуляк Н.Є. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ВНЗ.....	1
Дем'яненко С.Д. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ МЕТАМОВИ Й МЕТАЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВЕРБАЛІЗАЦІ СУДЖЕНЬ ПРО МОВУ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	1
Джеджера О.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	1
Діомідова Н.Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ Й ЕМОЦІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	1
Іванова В.В. ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ.....	1

УДК 159.9:378.015.3]:005.336.1-057.875

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Джеджерера О.В., аспірант

Рівненський державний гуманітарний університет

У статті на основі узагальнень результатів досліджень проблем ефективності навчальної діяльності визначено особливості навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів, обґрунтовано сутність ефективності навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: ефективність, навчальна діяльність, навчальна діяльність студента вищого навчального закладу, ефективність навчальної діяльності студента вищого навчального закладу.

В статье на основе обобщения результатов исследований проблем эффективности учебной деятельности определены особенности учебной деятельности студентов высших учебных заведений, обоснована сущность эффективности учебной деятельности студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: эффективность, учебная деятельность, учебная деятельность студента высшего учебного заведения, эффективность учебной деятельности студента высшего учебного заведения.

Dzhedzhera O.V. EFFICIENCY AS FUNCTIONAL CHARACTERISTICS LEARNING ACTIVITIES OF UNIVERSITY STUDENTS

In article on the basis of generalizations the results of research problems of efficiency and learning activity were defines the peculiarities of learning activity of university students, substantiated the essence of efficiency of learning activity of university students.

Key words: efficiency, learning activity, learning activities of university students, efficiency of learning activities of university students.

Постановка проблеми. Динамічні зміни у всіх суспільних сферах, спричинені інтенсивним оновленням інформації та прискореними темпами її нагромадження, зумовлюють потребу в посиленні спроможностей людини оперативного адаптуватися до мінливих умов життєдіяльності, швидко та якісно засвоювати оновлений суспільний досвід, зберігаючи при цьому оптимальний стан самопочуття й працездатності. У контексті цих суспільних викликів необхідною є переорієнтація вищої школи на інтенсифікацію освітнього процесу, що вимагає підвищення ефективності навчальної діяльності студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку із цим набувають актуальності дослідження проблем забезпечення ефективності навчального процесу й навчання (В. Аверін, В. Блінов, Н. Талізін, В. Якунін), навчальної діяльності учнів і студентів (О. Касянова, С. Котова, Ю. Орлов, Л. Рябченко). Значна увага приділяється питанням, пов'язаним із досягненням результативності навчальної діяльності особистості (В. Давидов, Д. Ельконін, К. Платонов, С. Смирнов) і забезпеченням академічної або навчальної успішності тих, хто навчається (В. Семиченко, М. Францева, Н. Шевченко), а також чинникам результативності навчальної діяльності та шляхам підвищення ефективності навчання (В. Бойченко, Т. Криворук, А. Реан, І. Шаповал).

Трактування сутності ефективності навчальної діяльності базується на розумінні категорії ефективності, що використовується в різних сферах наукового знання для оцінки діяльності: філософії (В. Афанасьєв, В. Сагатовський, О. Разумовський, Є. Трифонов, А. Урсул), праксеології (Т. Котарбінський, Т. Пшоловський, О. Ланге, Я. Зеленецький), економіці (А. Куценко, К. Морс, Р. Страйк, О. Пузанов), теорії управління (Н. Волкова, О. Лала, О. Смолян, М. Солодкая, К. Тоболев), педагогіці (Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Блінов, П. Зуєв, Л. Колесников, І. Матросова, В. Турченко) та психології, зокрема загальній (Б. Ананьєв, Н. Батурин, О. Леонтьєв, Б. Ломов, О. Степанський), педагогічній (В. Давидов, Л. Занков, Ю. Орлов, Т. Тихонова), соціальній (Г. Андреева, Д. Боровиков, М. Главатський, Н. Коломінський, В. Кричевський, Р. Немов, А. Філь), практичній (Г. Ложкін, Н. Пов'якель), психології праці (В. Духневич, Е. Зеєр, Р. Калениченко, Є. Климов, А. Маркова, О. Харченко), психології управління (Л. Карамушка, Л. Орбан-Лембрик, Н. Раєвська, А. Трофімов).

Постановка завдання. У численних дослідженнях обґрунтовується значення ефективності як однієї з найважливіших характеристик якості діяльності, її результату та ціни досягнення такого результату.

Хоча здійснені психологічні дослідження доводять доцільність оцінювання ефектив-

ності загального стану психічних процесів або систем, існують певні труднощі застосування категорії ефективності в психології, пов'язані, зокрема, зі складністю визначення одиниць вимірювання психічних явищ і, як наслідок, певною суб'єктивністю їх оцінки в континуумі ефективності/неефективності. Відповідно, недостатньо розробленим у психологічній науці є категоріальний апарат дослідження ефективності загалом та ефективності навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів зокрема.

У зв'язку із цим ми ставимо за мету виявлення психологічного змісту феномена ефективності навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У розв'язанні досліджуваної проблеми на увагу заслуговує висновок Х. Джавадова про те, що, незважаючи на наявні в науці відмінності в поглядах щодо сутності ефективності, є підстави для виокремлення низки спільних сутнісних ознак, згідно з якими її можна визначати як показник співвідношення, що полягає в порівнянні, вимірі одного об'єкта за допомогою іншого (що є можливим між співмірними об'єктами) та вираженні результатів проведених вимірів в оцінках (отже, критичному сприйнятті об'єкта); характеристику діяльності, що зумовлює необхідність її дослідження в контексті досягнення результату діяльності як показника того, що отримано після її завершення; оцінку діяльності «в контексті процесу задоволення, динаміки створення, обміну, трансформації цінностей, що є показником інтенсивності такого процесу» [4].

Водночас важливою вважаємо думку про те, що «ефективність діяльності – це не тільки її результативність, продуктивність, а й пристосованість системи до досягнення поставленого перед нею завдання». Тобто постає питання про вимірювання ціни, необхідної для виконання діяльності, або величини як психічних, так і фізіологічних витрат енергії [12, с. 406].

Разом із тим необхідно зауважити, що оскільки діяльність людини супроводжується різним ступенем напруження, яке виникає під час виконання, то її ефективність має вимірюватися ще й за критеріями функціональності суб'єкта, які визначають передусім його спроможність зберігати працездатність протягом тривалого часу й дотримуватися оптимального темпу виконання завдань. Це спрямовує до розуміння ефективності як *відносної функціональної характеристики якості діяльності суб'єкта, що відображає його спроможність досягати корисних (відповідних цілям і цінностям) результатів із найменшими витрата-*

ми (найнижчою ціною) психічної й фізичної енергії та часу.

Принагідно зазначимо, що в категоріях «спроможність» і «результат» розкриваються можливості суб'єкта діяльності щодо її інструментального забезпечення в кожній конкретній ситуації в системному зв'язку з особистісними потребами й мотивами, а показник корисності результату відображає його відповідність визначеним цим суб'єктом цілям і цінностям.

Важливо також підкреслити, що «ефективність набуває певних особливостей залежно від специфіки сфери застосування» [2, с. 273]. Отже, проблема ефективності навчальної діяльності (зокрема, навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів) має вивчатися з урахуванням особливості саме такої діяльності.

Розв'язання досліджуваної проблеми нерідко здійснюється крізь призму результативності. Саме під таким кутом зору трактують феномен ефективності навчальної діяльності Г. Батуріна, А. Кірсанов, П. Олійник, Л. Рябченко, М. Савчин, Є. Старікова, І. Шаповал, В. Якунін, які розуміють його як певну характеристику якості результатів навчального процесу в досягненні навчальної мети, що визначається різноманітними позитивними показниками навчальної діяльності, зокрема такими, як успішність (Є. Старікова); навчальна й академічна успішність, навчальна активність (В. Якунін); відповідність вимогам певного стандарту (П. Олійник); оволодіння новими операціями, способами дій, діяльності загалом (М. Савчин); оволодіння метазнаннями (знаннями про знання, прийоми й засоби засвоєння навчального матеріалу та переробки інформації), уміннями самостійно розробляти засоби навчання й будувати цілісний образ об'єкта (Л. Рябченко).

Поряд із цим інші дослідники наголошують на важливості розгляду ефективності навчальної діяльності з огляду на певні можливості особистості досягнути успіху в навчанні. Так, Ю. Орлов, В. Пікельна, І. Шаповал обґрунтовують важливу думку про те, що ефективність навчальної діяльності є відносною характеристикою, а її оцінка має здійснюватися за алгоритмом співставлення результату (ефекту) з витраченими ресурсами. Слушність охарактеризованої позиції підтверджується в теоретичних положеннях щодо впливу на навчальні досягнення індивідуальних властивостей особистості (І. Шаповал), ресурсні показники суб'єктів навчальної діяльності: психофізіологічні параметри (Б. Ананьєв, С. Котова, Н. Пейсахов), функціональні стани (Л. Борисенко, Є. Клімов, О. Прохоров, Г. Суворова), пси-

хоемоційні стани (Л. Божович, В. Зінченко, І. Ушакова, О. Чебикін). Останнім часом увагу дослідників привертає питання часових витрат, необхідних для виконання навчальних завдань (О. Маліхін, М. Садовий).

У цій площині побудовані висновки І. Шаповал. Вважаючи головним критерієм ефективності навчальну успішність, учений пропонує вивчати останню з урахуванням таких характеристик діяльності студента, як темп, нестандартність, самостійність, розуміння способів реалізації навчальної роботи, глибина й системність знань, кмітливність, позитивне ставлення до навчання, ступінь старанності й зусиль, яких докладає студент заради досягнення результату [15].

Зазначений аспект отримав відображення й у дослідженні ефективності навчальної діяльності студентів, здійсненому Ю. Орловим. Учений розуміє цей феномен як полімодальне явище, що характеризується певним ступенем досягнення навчальних і виховних цілей у засвоєнні системи знань, умінь і навичок, розвитку здібності вчитися та полегшення учіння; задоволенням від учіння та позитивним ставленням до нього й оцінюється з погляду продуктивного використання часу, витраченого на досягнення таких цілей і зменшення труднощів на шляху до їх досягнення (що, власне, є ціною академічної успішності) [10, с. 31].

З огляду на очевидну значущість ресурсозберігаючої моделі навчальної діяльності актуалізується проблема аналізу її ефективності принаймні в таких напрямках, як з'ясування сутності навчальної діяльності (у тому числі навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів); визначення змісту результатів такої діяльності; виявлення ресурсних показників, необхідних для досягнення результатів.

Звертаючись до проблеми навчальної діяльності, варто погодитися з думкою С. Максименка про те, що «повноцінний аналіз процесів навчання можливий лише на основі адекватних положень загальнопсихологічної теорії діяльності» [9, с. 141]. Отже, треба спиратися на розуміння базової категорії діяльності як активної взаємодії людини «з навколишньою дійсністю, у ході якої жива істота виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і задовольняє таким чином свої потреби» [1, с. 135]. Цей процес реалізується з допомогою механізмів інтеріоризації-екстеріоризації та вирізняється суспільним характером, предметністю й доцільністю.

Виходячи з положень, викладених у працях щодо навчальної діяльності (Р. Бібрех, І. Васильєва, Т. Габай, В. Давидов, М. Заброцький, І. Зимня, Д. Ельконін, О. Євсюков,

І. Льясов, В. Ляудіс, А. Маркова, Є. Машбіц, Ю. Орлов, М. Савчин) та її суб'єкта (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, А. Петровський), маємо підстави погодитися з тими дослідниками, які вважають навчальну діяльність виявом людської активності й підкреслюють її нормативність, мотивованість і спрямованість на досягнення певних цілей (О. Євсюков); наголошують на її суспільній значущості та націленості на засвоєння надбань культури й науки (Д. Ельконін); говорять про її усвідомленість, соціальність, перетворювальний характер (спрямований як на об'єкт навчальної діяльності, так і на її суб'єкта), мотивованість і спрямованість на досягнення певних цілей (Є. Машбіц); вважають предмет і зміст навчальної діяльності спрямованим на пізнання навколишнього світу й засвоєння суспільно-історичного досвіду («засвоєння знань, опанування узагальнених способів дій, формування прийомів і способів дій, їх програм, алгоритмів» [7, с. 51]), сконцентрованим у навчальному матеріалі, що «постає перед суб'єктом як мотив, у вигляді завдання, розв'язання якого дає змогу задовольнити певну потребу» [7, с. 51]; підкреслюють можливості сприяти оволодінню її суб'єктом узагальненими способами дій у сфері наукових понять (М. Савчин).

Ідеї теорії діяльності, зокрема положення про суспільно-історичну зумовленість психічного розвитку (Л. Виготський), принцип єдності психіки та діяльності (С. Рубінштейн), взаємозв'язок навчання й розвитку (О. Леонтьєв), були покладені в основу відомих у вітчизняній науці та практиці концепцій навчальної діяльності. На основі діяльнісного трактування психіки в них обґрунтовано цінні для розуміння сутності навчальної діяльності думки щодо необхідності застосування «адекватних способів побудови наукових понять, художніх образів, моральних цінностей і правових норм» [3, с. 145], що вимагає сприяння оволодінню учнями науковими поняттями, відтворенню в ході навчальної діяльності логіки наукового пізнання шляхом особливої організації навчальної діяльності та спеціальної побудови навчального предмета (теорія навчальної діяльності В. Давидова та Д. Ельконіна); поетапного формування розумових дій шляхом утворення орієнтованої основи як попереднього уявлення про завдання, так і уявлення про систему тих ознак нового матеріалу, керуючись якими, можна правильно виконати зазначену дію (теорія поетапного формування розумових дій П. Гальперіна); моделювання видів діяльності з необхідними якостями, орієнтованими на забезпечення індивідуального розвитку

учнів, зокрема складання ефективних програм керування навчальним процесом (теорія керування процесом засвоєння знань Н. Тализіної); ефективного (оптимального) функціонування навчального процесу, що забезпечується шляхом керування психічною діяльністю учня та приведення її у відповідність до програми навчання; ідеться про засвоєння нових понять, дій, операцій тощо (теорія оптимізації навчання Ю. Бабанського).

У контексті кібернетичних за своєю сутністю теорій Ю. Бабанського та Н. Тализіної винятково важливим вважаємо системний підхід до аналізу навчальної діяльності особистості, який передбачає її розгляд як системи взаємопов'язаних елементів. Цілком зрозуміло, що, маючи свій специфічний предмет, навчальна діяльність вміщує у своїй структурі обумовлені його специфікою компоненти.

На нашу думку, в обґрунтуванні структури навчальної діяльності варто було звернутися до охарактеризованої В. Козаковим моделі організаційно-психологічної структури індивідуальної діяльності, представленій двома групами (підсистемами) елементів, які, по-перше, визначають параметри організації діяльності (суб'єкт, процес (система дій), предмет, умови, продукт), а по-друге, впливають на вироблення ставлення до діяльності й допомагають усвідомленню її значущості (ціль, мотив, спосіб, результат). При цьому важливо підкреслити, що в такій моделі результат діяльності представлений двома взаємопов'язаними компонентами: продуктом, тобто тим, що отримано завдяки реалізації цілеспрямованих дій, і психічним продуктом, або новоутвореннями, які виникли або були вдосконалені в структурі психічних властивостей особистості, у її досвіді (знаннях, уміннях, навичках, прийомах діяльності) [8, с. 21–24].

У зазначеному контексті слушною бачиться двокомпонентна структура результату навчальної діяльності, представлена, на думку М. Савчина, у фактичному результаті або прямому продукті навчальної діяльності та побічному продукті [14, с. 167], перший із яких відображає результати дій учня, цілеспрямованих на розв'язання навчальних завдань, а другий охоплює новоутворення (тобто зміни в суб'єкті навчальної діяльності), відображені в його досвіді (знаннях, уміннях, навичках, прийомах діяльності) та ставленні до неї (інтересі, позитивних або негативних переживаннях, прагненні продовжувати або уникати навчальної діяльності).

Таким чином, можна зробити висновок, що участь у навчальній діяльності дає змо-

гу не тільки отримати бажаний продукт, а й досягти вищого рівня особистісного розвитку.

У контексті аналізу ціни досягнення результатів навчальної діяльності доцільно, на нашу думку, звернутися до аналізу досліджень функціональних спроможностей її суб'єкта (Л. Борисенко, Є. Клімов, О. Прохоров, Г. Суворова). Значною мірою це стосується характеристик функціонального стану (зокрема, мобілізаційних можливостей та енергетичних витрат) виконавця діяльності – системної «реакції організму та психіки людини, відображеної у вигляді інтегрального динамічного комплексу наявних характеристик фізіологічних, психологічних, поведінкових функцій і якостей, які обумовлюють виконання діяльності» [12, с. 404] і забезпечують необхідний рівень енерговитрат, прийом та обробку інформації й прийняття на її основі рішень, реалізацію рішень у поведінкових актах (швидкість, темп, точність реакцій тощо), напруженість діяльності (рівень уваги, мотивації, емоційно-вольового напруження тощо) [12, с. 406–407].

Узагальнюючи викладене, маємо підстави погодитися з Д. Ельконіним, який, підкреслюючи суспільний характер навчальної діяльності, вважає, що вона є за змістом спрямованою на засвоєння всіх багатств культури й науки, накопичених людиною; за смислом – суспільно значущою; за формою – відповідною суспільно виробленим нормам навчання, що забезпечується її перебігом у суспільних навчальних установах [5].

Окрім того, вважаємо необхідним виокремити такі важливі її характеристики, згідно з яким вона:

- реалізується як активна, усвідомлена й доцільна взаємодія учня з навколишнім світом, що сприяє розвитку його суб'єктності;
- визначається предметністю й має своїм предметом результат навчальної діяльності, представлений у вигляді навчальних завдань, спрямованих на засвоєння знань, сконцентрованих у навчальному матеріалі, опанування узагальнених способів дій, формування прийомів і способів дій;
- забезпечує отримання результату, представленого як у прямих результатах дій його суб'єкта, так і в новоутвореннях, спричинених цими діями (знаннях, уміннях, навичках, прийомах діяльності та ставленні до неї), що уможливорює перетворення як у її об'єкті, так і в самому суб'єкті;
- є складним полісистемним утворенням, представленим організаційною підсистемою (суб'єкт, процес (система дій), предмет, умови, продукт), що визначає параметри організації навчальної діяльності,

та спонукально-операціональною підсистемою (ціль, мотив, спосіб, результат), яка забезпечує вироблення ставлення до неї й вибір способів досягнення результату;

– вимагає від виконавця енергетичних і часових витрат, що спричиняють фізичне та психологічне напруження й позначаються на швидкості, темпі, точності навчальних дій.

Викладене дає змогу визначити сутність навчальної діяльності як *спеціально організованої в навчальних закладах, цілеспрямованої та вмотивованої діяльності суб'єкта щодо засвоєння суспільно-історичного досвіду, відображеного в навчальному матеріалі, що відбувається шляхом оволодіння узагальненими способами навчальних (пізнавальних і предметних) дій у ході розв'язання навчальних завдань, піддається зовнішньому та внутрішньому контролю й оцінюванню, уможливорює перетворення в її об'єкті й суб'єкті та забезпечує досягнення результату залежно від функціональних спроможностей суб'єктів.*

Продовжуючи розгляд проблеми навчальної діяльності, важливо, на нашу думку, виокремити ті особливості, які характеризують її перебіг у вищій школі. На основі аналізу досліджень, присвячених цій проблемі (М. Дьяченко, О. Євсюков, М. Іванчук, Л. Кандибович, Л. Подоляк, І. Руснак, С. Смирнов, В. Юрченко), можна стверджувати, що найхарактернішою особливістю навчальної діяльності студентів є її спрямованість на оволодіння професійним досвідом, що передбачає розуміння та внутрішнє прийняття цілей і завдань майбутньої професійної діяльності, засвоєння значного обсягу складних за змістом наукових знань у формі теоретичних понять і вироблення умінь щодо їх застосування в професійній практиці. Відповідно, як слушно підкреслюють М. Іванчук та І. Руснак, студенти вивчають не основи науки, а самі науки [13], що призводить до суттєвого ускладнення предмета їхньої навчальної діяльності, яким згідно з висновками Л. Подоляк і В. Юрченка є «вивчення науки в її розвитку, оволодіння процесом формування наукових знань і методами самої науки, ознайомлення з її проблемами, завданнями, підходами до їхнього розв'язання, а також засвоєння способів професійної діяльності та змісту соціальних ролей дорослої людини, яка працює» [11, с. 156].

Тому варто погодитися з тим, що навчання у вищій школі є досить складним, оскільки виконання поставлених завдань стає можливим за наявності розвиненої свідомості, «інтелектуального напруження, зосередженої уваги, мобілізації вольових зусиль і підвищеної працездатності, самоо-

рганізації, раціонального розподілу часу на роботу й відпочинок» [11, с. 157].

Таким чином, за своєю сутністю навчальна діяльність студентів – це *особливий вид навчальної діяльності, що за своїм змістом є спрямованою на засвоєння студентом як її суб'єктом професійного досвіду та способів його здобуття й забезпечує розвиток особистості студента.*

При цьому необхідно звернути увагу на визначення категорії професійного досвіду як психологічної системи, представлене Н. Євдокимовою у вигляді структурно-динамічної організації трьох сфер: когнітивної – утвореної із системи професійних знань, що є тією основою для формування компетентності суб'єкта, його суджень, умовиводів, рішень, оцінок, професійних очікувань і домагань, антиципації професійної перспективи, яка уможливорює раціоналізацію професійного досвіду; «почуттєвої тканини» – професійних смислів, утворених у результаті емоційно-ціннісної оцінки досвіду особистості в професійній діяльності, що є універсальним інструментом для оцінки й інтерпретації унікального професійного досвіду суб'єкта; конативної (мотиваційно-вольової) – представленої системними конструктами способів професійної діяльності, цілісними патернами розв'язання професійних завдань, які розширюють репертуар поведінки суб'єкта в професійних ситуаціях, уможливають його діяльність у нестандартних умовах та забезпечують стабільність професіогенезу особистості [8].

Висновки з проведеного дослідження.

Зважаючи на те, що результати здобуття такого досвіду визначаються за показниками успішності (системи здобутих знань, умінь і навичок), навченості (здатності суб'єкта навчання оволодівати заданим змістом освіти) та ставлення (системи оцінок і спонук до навчальної діяльності) [14], пропонуємо розуміння ефективності навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів як відносної категорії, а саме як *відносної функціональної характеристики якості такої діяльності, що відображає спроможність студента як її суб'єкта досягати корисних (відповідних цілям і цінностям) результатів (успішності, навченості, ставлення) з найменшими витратами (найнижчою ціною) психічної й фізичної енергії та часу.*

У зазначеному контексті постає питання щодо чинників детермінації ефективності навчальної діяльності студентів. У зв'язку з тим, що в межах діяльнісної теорії увага приділяється переважно мотиваційно-цільовим та операційно-технічним параметрам діяльності й недостатньо пов-